

Informe de demandes i necessitats

Nº informe: 2

Període: 13/3/2020 a 12/4/2020

INFORME DE DEMANDES I NECESSITATS

Informe 2 (13/3/2020 a 12/4/2020)

Introducció

L'alerta sanitària per COVID-19 és una situació extraordinària que està suposant tot un seguit de canvis notables en la vida quotidiana de les persones que pateixen un problema de salut mental i de les seves famílies, així com en els circuits d'atenció que habitualment fan servir.

La Federació Salut Mental Catalunya i les seves associacions federades treballem dia a dia en millorar la qualitat de vida de les persones amb problemes de salut mental i les seves famílies. En aquesta situació de confinament, la nostra tasca és encara més important.

La situació d'emergència sanitària i confinament estant sent un important repte de resiliència per a les persones que pateixen un problema de salut mental, les famílies, els professionals i les entitats /serveis que hi treballen amb elles.

Per això, a banda de les actuacions habituals, des de la Federació SMC estem recollint algunes de les afectacions que produeix el confinament a les persones amb problemes de salut mental i les seves famílies, a través de les entitats federades i les consultes que arriben als Espai Situa't (serveis d'informació i assessorament en salut mental). Creiem cabdal conèixer la situació de les persones que atenem durant la l'estat d'alerta sanitària, poder registrar les incidències i dificultats que viuen les persones amb problemes de salut mental i les seves famílies aquests dies.

L'objectiu de fer el registre, doncs, és:

- accedir de manera més àgil a les situacions de les persones que pateixen problemes de salut mental i de les seves famílies
- intentar donar resposta a aquestes situacions concretes, oferint suport i acompanyament, i fer un seguiment de les persones ateses
- disposar d'una imatge i dades globals del suport a les persones que s'està fent des del moviment associatiu, així com de les dificultats que s'estan detectant en la seva atenció i suport
- traslladar periòdicament aquesta informació a les administracions pertinents i a la ciutadania, per tal de fer-ho visible i buscar solucions que permetin acompanyar millor i amb més garanties a les persones amb problemes de salut mental i a les seves famílies en el context actual

Trobaran més informació sobre les afectacions del coronavirus i les actuacions de la Federació en el següent enllaç:

<http://www.salutmental.org/informacions-sobre-el-coronavirus/>

Informe de demandes i necessitats

Nº informe: 2

Període: 13/3/2020 a 12/4/2020

Dades del 13 de març al 12 d'abril de 2020

Aquest segon informe recull dades del treball realitzat pels professionals i voluntaris vinculats a més de cent associacions i serveis d'entitats federades a SMC :

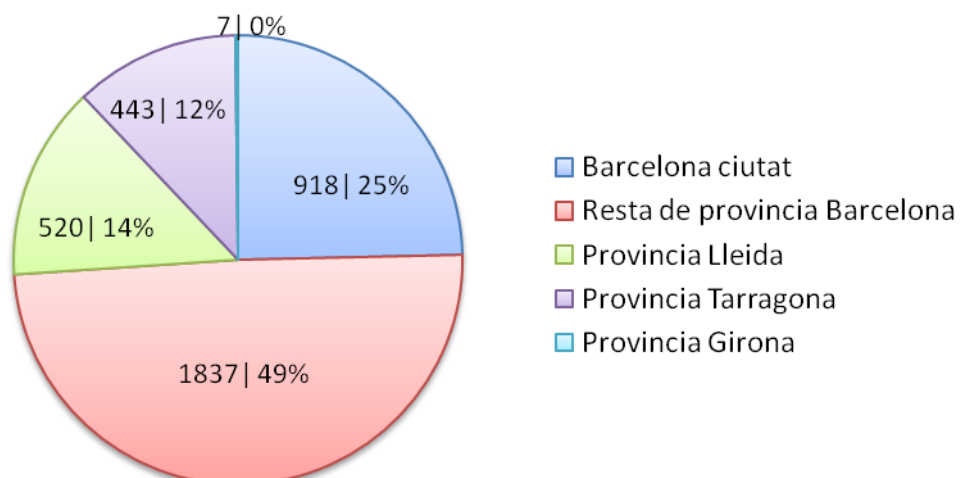
- Associacions de familiars i de persones amb experiència pròpia
- Serveis d'atenció a famílies (serveis especialitzats d'informació a famílies, grups de famílies, serveis d'acollida)
- Serveis Espai Situa't – Activa't per la Salut Mental
- Serveis de Club Social
- Projecte Xarxa Joves
- Serveis residencials (llars supervisades, llar amb suport, llar residència i PSALL)
- Serveis laborals (SPL, SIOAI, CET)
- Servei de rehabilitació comunitària
- Altres programes d'atenció: joves, voluntariat, acompanyament integral, penitenciari, alimentació...

La recollida de dades entre els membres de SMC es realitza de manera setmanal a través d'un qüestionari online. En aquest qüestionari es recullen tant dades quantitatives referides al nombre de persones ateses i el seu estat de salut (COVID19), com dades qualitatives sobre la intervenció general que estan duent a terme, reorganització de les entitats per donar resposta a les noves demandes, dificultats que s'hi troben en la seva intervenció, etc.

Del primer al segon qüestionari hi ha hagut un **augment del 42% en el nombre de participació** d'entitats i serveis membres de SMC, passant de 76 en el primer qüestionari a 108 en aquest últim.

En aquest període **s'han atès 3.725 persones**. El 74% de les persones ateses provenen de la província de Barcelona.

Nº de casos atesos - Distribució territorial

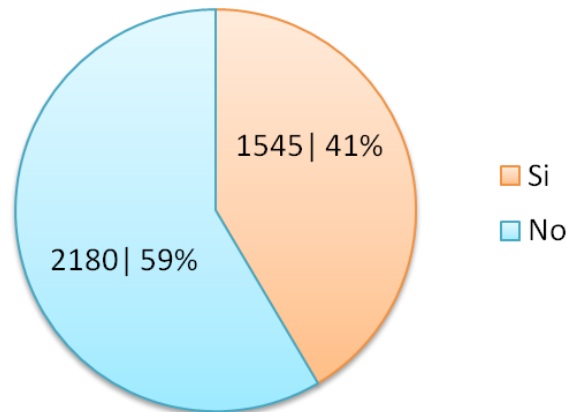
Informe de demandes i necessitats

Nº informe: 2

Període: 13/3/2020 a 12/4/2020

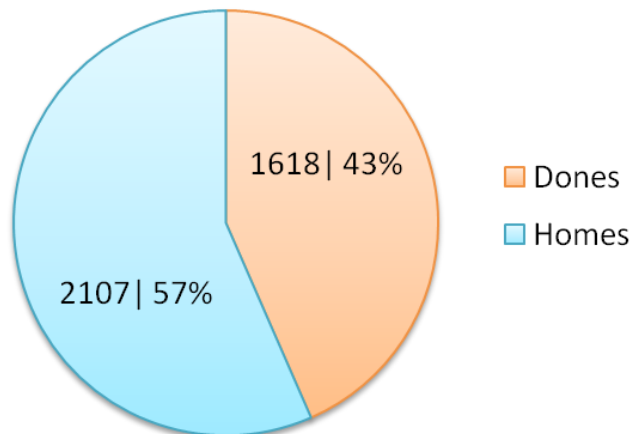
Del total de persones ateses, **el 41% de les persones es troben en situació de vulnerabilitat**, ja sigui per factors socials (situacions d'exclusió social, indigència, baixos recursos econòmics...), de salut (problemes greus de salut mental, dependència a tòxics, trastorns de conducta, patologies orgàniques amb major vulnerabilitat a infecció per COVID-19...) , o biogràfics (edat avançada).

Nº de casos atesos - Situació vulnerable

Per una altra banda, la població atesa d'homes (57%) és significativament superior a la de **dones (43%)**.

Nº de casos atesos - Distribució per gènere

Quant a la situació de les persones ateses respecte a la seva salut, trobem que en la majoria d'ocasions **no disposem informació de si la persona està infectada o presenta símptomes de COVID-19 (96,75% - 3.604 persones)**. Les entitats i serveis estan recavant més informació al respecte i, en comparació amb el període anterior, el percentatge de persones ateses de les que no tenim informació sobre la seva situació de salut (COVID-19) es situa ara en un 1,79% menys.

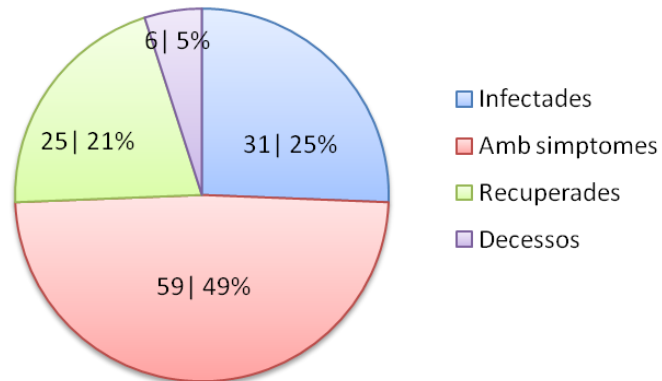
Informe de demandes i necessitats

Nº informe: 2

Període: 13/3/2020 a 12/4/2020

De les persones que sí coneixem la seva situació de salut (84 persones), trobem que en el **31% dels casos la persona està infectada de COVID-19 (positiu)** i el **49% presenta símptomes compatibles amb la COVID-19**.

Nº de casos atesos - Situació respecte al COVID-19

Informe de demandes i necessitats

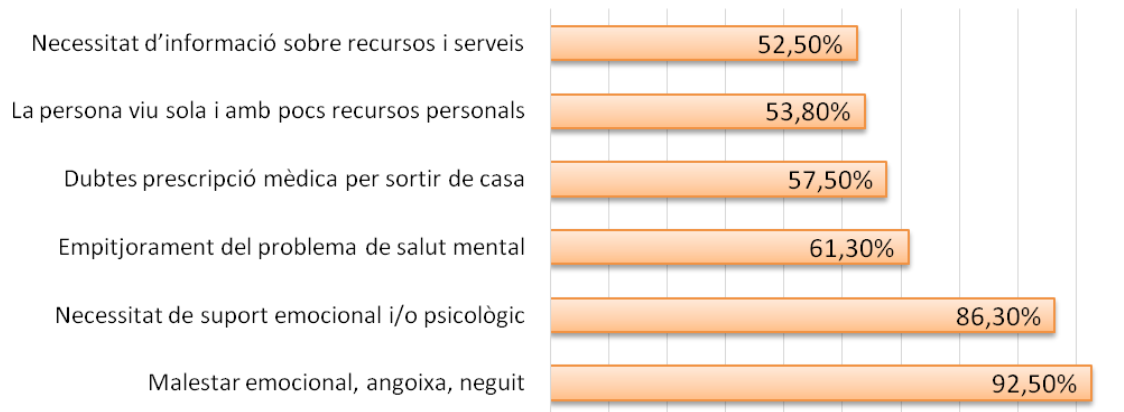
Nº informe: 2

Període: 13/3/2020 a 12/4/2020

Necessitats detectades

Les entitats i serveis participants al qüestionari declaren que les principals necessitats detectades per les persones que han contactat amb ells durant aquest període de confinament són **malestar emocional, angoixa, neguit, etc (92,5%** de les entitats i serveis), i moltes vegades verbalitzen la **necessitat de suport emocional i/o psicològic (86,30%)**. També detecten un **empitjorament del problema de salut mental (61,30%)**, ja sigui de la simptomatologia positiva com de la negativa; tot i que algunes persones s'hi troben més a gust en la situació de confinament que abans. En algun cas s'arriba a manifestar ideació de caire delirant respecte al COVID19.

Necessitats més detectades

També s'han detectat altres necessitats, menys freqüents, que ens indiquen situacions d'alta complexitat i que requereixen d'una intervenció més intensiva: En el cas de las consultes per situacions d'alta complexitat, trobem situacions dels següents tipus (per ordre de freqüència):

- **Dificultats i/o agreujament dels problemes de conducta** que deterioren greument la convivència a la llar (47,50% de les entitats)
- **Consum de tòxics** (25%)
- **Agressions físiques, insults i/o amenaces** (22,5%), que poden suposar un important risc per a la integritat física i moral de la resta de persones que viuen a la llar. Acostumen a estar més vinculades a violència filiofamiliar i/o violència de gènere.
- **Ideació o intent de suïcidi** (13,8%)
- **Incompliment reiterat del confinament** (amb el risc que comporta per a la salut pròpia i la resta de confinats a la llar, a part de les recurrents multes) (7,5%)
- **Persones sense llar**, generalment acompanyades de trastorn mental greu i/o consum de tòxics, i conductes agressives (menys de l'1% de les entitats).

Informe de demandes i necessitats

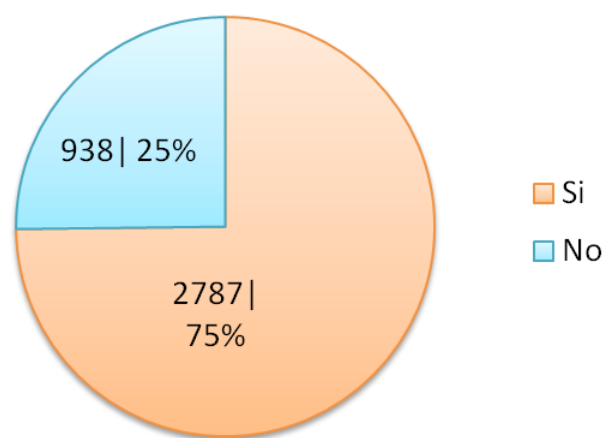
Nº informe: 2

Període: 13/3/2020 a 12/4/2020

Cal parar especial atenció a les **persones que pateixen un problema de salut mental, viuen soles, i tenen pocs recursos personals i/o d'accés a Internet i noves tecnologies**. Hi ha persones que no disposen d'Internet a casa, o ni tan sols de telèfon mòbil, o potser tenen poca experiència amb les noves tecnologies. Aquestes persones corren el risc de trobar-se més aïllades encara, i no accedir d'igual manera a l'atenció oferta pels serveis.

En aquest sentit, podem dir que **el 25% de les persones ateses no tenen accés a Internet**.

Nº de casos atesos - Accés a Internet

Informe de demandes i necessitats

Nº informe: 2

Període: 13/3/2020 a 12/4/2020

Actuacions realitzades

En la situació actual de confinament per alerta sanitària, estan oferint atenció a les persones amb problemes de salut i mental i les seves famílies principalment per **combinacions de canals no presencials (99,43% de les persones ateses)**:

- **Trucades telefòniques**: per fer seguiment de les persones i famílies (entre 2 i 4 dies a la setmana), rebre consultes, etc.
- **Comunicació digital**: correu electrònic, xats de text, vídeo trucades. Generalment per a fer seguiment de les persones i famílies, organitzar activitats grupals (grups de suport, tallers on-line...) i facilitar informació.

En els casos que s'ha ofert atenció **presencial**, ha estat per atendre situacions d'urgència en el domicili, o per fer lliurament d'aliments, EPIs, etc.

Molts professionals de les entitats i serveis vinculats a la Federació SMC estan adaptant el seu funcionament no només quant al format d'atenció (telèfon i comunicació digital), sinó també quan a la **freqüència de les intervencions** (de vegades és diari) i **l'horari d'obertura dels serveis** (arribant a les 24 hores diàries en alguns casos concrets, o oferint servei en dies festius).

Per donar resposta a les necessitats detectades, des dels serveis i entitats s'ha fet **escolta activa i contenció emocional** de les persones que ens han contactat. També se'ls ha facilitat informació i dades de **contacte de recursos i serveis** que poden fer acompanyament durant el confinament (suport psicològic, xarxes de suport veïnal, etc), així com recomanacions per a millorar la gestió emocional del confinament. Així com **suport en al dol per la pèrdua d'un familiar** per COVID19.

Sempre que facilitem informació a les persones que s'adrecen a nosaltres, **oferim fonts confiablès i oficials**, com poden ser el Departament d'Interior de la Generalitat de Catalunya, Protecció Civil, Departament de Salut, etc. S'ha comprovat que una exposició excessiva a informació sobre la pandèmia, augmenta l'angoixa de les persones.

Per una altra banda, també **orientem a les persones a contactar amb els seus professionals de referència** de les àrees bàsiques de salut o de salut mental, preferentment per via telefònica o telemàtica, en aquells casos que la situació així ho requereix. Així com amb els cossos de seguretat, punts de defensa de drets laborals, etc.

També els professionals dels serveis i entitats **es coordinen amb els serveis** que habitualment atenen a la persona (CSMA, CSS, programes municipals...), i programem **trucades de seguiment** amb la persona i/o la família.

Des de l'Espai Situa't de Baix Llobregat també s'està oferint suport **al programa Antenes de l'Ajuntament del Prat de Llobregat**. En aquest sentit, s'ofereix seguiment telefònic de persones i famílies que presenten malestar emocional i psicològic durant el confinament, i s'ha elaborat una guia de preguntes per a les trucades que es fan des del programa Antenes.

Informe de demandes i necessitats

Nº informe: 2

Període: 13/3/2020 a 12/4/2020

Dificultats per a la intervenció

Molts serveis i entitats han posat de manifest les dificultats que es troben per a poder desenvolupar correctament la seva tasca professional.

- Dificultats vinculades a la situació de les persones

Algunes d'aquests dificultats venen donades per les pròpies circumstàncies de les persones a que atenem: poden **no tenir accés a Internet o a un smartphone, no senten còmodes amb les vídeo trucades, o no tenen experiència amb les noves tecnologies** i els entorns virtuals. Els professionals subratllen que l'atenció directa i presencial és molt més efectiva i contenidora que no pas la telefònica o per vies digitals.

En aquest sentit, també està suposant una oportunitat d'aprenentatge per a aquestes persones i els desperta nous interessos.

Les **limitacions quan a l'espai personal dins de la pròpia llar** (poca llum natural, espais petits, sense intimitat...) també accentuen el malestar, l'angoixa i l'esgotament de les persones confinades.

Per una altra banda, també hi ha persones amb **mancances quant a recursos personals i d'iniciativa / motivació** per a emprendre canvis en els seus hàbits i fer-los més saludables durant el confinament.

Per una altra banda, també hi ha moltes **persones amb més eines i mecanismes per fer front a la nova situació de manera resilient**, adaptant-se als canvis de rutines i d'oportunitats d'acció (sortir, relacionar-se amb els altres, rebre suport i atenció de manera presencial...). S'estan generant també importants espais de suport mutu de caire informal via whatsapp o telèfon, especialment entre les persones que prèviament ja formaven part d'un grup de treball / terapèutic (persones usuàries del mateix servei recurs, o de la mateixa associació).

Les entitats i serveis participants en el qüestionari també mencionen que hi ha hagut **un augment en el nombre de demandes / consultes, i en la intensitat d'intervenció que requereixen**. Truquen més persones demanant suport, i els demanen o necessiten un seguiment més freqüent.

- Dificultats vinculades a la coordinació amb altres serveis i recursos

En general, posen de manifest **dificultats per a coordinar-se** amb els centres de serveis socials i amb alguns serveis de salut mental. També els serveis de vegades **no poden donar resposta a la situació** que presenta la persona, especialment quan aquestes situacions són urgents.

Tot i això, també hi ha serveis i entitats que comenten tenir una molt fàcil coordinació amb tots aquests serveis i recursos sociosanitaris, i destaquen el seguiment telefònic que, des dels CSMA, estan fent a les persones ateses. Per exemple, una bona pràctica que es podria senyalar és el treball en xarxa amb el Consell Comarcal de l'Ajuntament de Mollerusa, amb la col·laboració de l'ABS del Pla de l'Urgell.

Informe de demandes i necessitats

Nº informe: 2

Període: 13/3/2020 a 12/4/2020

Senyalen que alguns dels principals agents amb els que cal tenir una coordinació fluida són els dispositius hospitalaris, xarxa de serveis de salut mental, fundacions tutelars, i serveis socials (bàsics i especialitzats). També hi ha entitats que han ofert suport a les cuidadores de la llar per a la realització de les seves tasques professionals.

Algunes dificultats concretes quan a la coordinació i els serveis oferts per la xarxa sociosanitària, en alguns territoris es troben:

- Es realitzen **menys ingressos hospitalaris per empitjorament de la clínica de salut mental**, sense oferir una alternativa ni ingrés domiciliari
- Quan les persones s'adrecen als hospitals **per motius que no són de salut mental, no els ingressen** perquè no és per patologia de COVID-19
- Quan tornen de d'ingrés hospitalari, moltes persones queden **desvinculades dels serveis**, i només tenen **seguiment telefònic puntual e insuficient**
- Les fundacions tutelars i serveis socials, i també altres serveis com PSI, **han reduït el nombre de visites, i en alguns casos han deixat de fer atenció als domicilis**
- **Multes per saltar-se en confinament, tot i que la persona disposés de l'informe mèdic que prescriu la sortida**

- Dificultats vinculades a la situació dels professionals

És important senyalar que els professionals i voluntaris que estan desenvolupant aquestes tasques d'atenció, suport i acompanyament a les persones i les famílies, ho estan fent en condicions de confinament i teletreball. Això està suposant en molts casos:

- Limitacions tècniques: **no disposar d'eines, recursos o espais** adients als seus domicilis
- **Dificultats per a la conciliació** família – treball (establir horaris, disposar de suficient intimitat per a atendre a les persones, minimitzar interrupcions...)
- **Augment de l'angoixa i malestar emocional** entre els professionals,
- **Dificultats per a la gestió del malestar emocional i la incertesa** pròpia i la dels altres
- **Manca d'EPIs i materials de protecció adients i suficient** per a desenvolupar les seves funcions en recursos residencials i/o en els domicilis de les persones que atenen
- Professionals de **baixa mèdica per COVID-19**

Per a pal·liar totes aquestes dificultats, els professionals, voluntaris i entitats, fan ús dels seus **recursos personals i de gestió emocional**, però també opten per:

- **formar-se**: ús de noves tecnologies, atenció a urgències (primers auxilis psicològics), atenció psicològica i social no presencial, etc.
- **adaptar-se i reorganitzar** les tasques i dedicació de l'equip en funció de la situació personal de cadascuna de les persones que hi treballen:
 - ampliar els seus serveis a un major nombre de persones
 - assumir el cost d'alguns serveis (per exemple, alguns serveis de suport psicològic per telèfon)

Informe de demandes i necessitats

Nº informe: 2

Període: 13/3/2020 a 12/4/2020

Entitats i serveis participants en l'informe:

- **Associacions de familiars i de persones amb experiència pròpia**

ACFAMES
AFAMMCA
AFATRAC
AFEM Nou Barris
AFEMHOS - Asociación de familiares de enfermos mentales de l'Hospitalet
AFMMO
Aixec S.C.C.L.
ASFAM Salut Mental Associació de Familiars i Amics del Berguedà
ASM Pla d'Urgell
Asociación Socio Cultural Radio Nikosia
Associació AREP per la Salut Mental
Associació de Familiars de Malalts Mentals de les Terres de l'Ebre
Associació de Voluntaris i Amics de l'Hospital Sant Jaume de Calella (AVAH Calella)
Associació El Far
Associació Esquima
Associació ment i Salut La Muralla
Associació per la Salut Mental del Baix Llobregat Nord
Associació Salut Mental Baix Llobregat Sud
Associació salut Mental Catalunya Porta Oberta
Associació Salut Mental Dr Tosquelles
Associació Salut Mental La Noguera
Associació Salut Mental Ondara Sió
Associació Salut Mental Ponent
Associació Salut Mental Pallars
Associació Sol del Solsonés
Associació Suport Castellans Salut Mental
Associació Talma
EL TURO. SALUT MENTAL. Associació de familiars i amics
Federació Salut Mental Catalunya
Fundació Marianao
Fundació Privada DAU
Fundació Salut Mental Catalunya
Intress
Projecte Mosaic (Fundació Germà Tomàs Canet
Salut Mental Barcelonès Nord
Salut Mental Catalunya Anoia
Salut Mental Catalunya Terres de Lleida
Salut Mental Garraf - AFAMMG
Salut Mental Gràcia

Informe de demandes i necessitats

Nº informe: 2

Període: 13/3/2020 a 12/4/2020

Salut Mental Sabadell

Salut Mental Terrassa

- Serveis i programes d'intervenció

o Serveis d'atenció a famílies

Grups de famílies El Turó

Grups de famílies Ponent

SAF Associació Salut Mental Catalunya Porta Oberta

SAF de l'associació Ondara Sió

SAF de l'associació Salut Mental La Noguera

SAF El Turó

SAFE La Muralla

SAISAM El Turó

Servei d'atenció a famílies i a usuaris amb experiència pròpia d'Associació Salut Mental Terrassa

Servei d'acollida Arep

Servei d'informació i assessorament de l'associació Salut Mental La Noguera

o Serveis d'Espai Situa't (Activa't per la salut mental)

Baix Llobregat, Garraf i Anoia

Barcelona - dreia i nord

Barcelona - esquerra i litoral

Barcelonès Nord

Camp de Tarragona i Terre de l'Ebre

Catalunya central - Bages

Demarcació de Girona

Vallès Occidental

o Serveis de club social

Club de Joves Aixec

Club el Nord

Club social Aixec

Club Social Anoia

Club Social Cap Endavant

Club Social Egara

Club Social El Badiu

Club Social El Far - La Garriga

Club Social El Llorer

Informe de demandes i necessitats

Nº informe: 2

Període: 13/3/2020 a 12/4/2020

Club Social El Picot
Club Social El Proxo
Club Social El Roure
Club Social El Turó
Club Social Encenall
Club Social Espai 3
Club Social Esquima
Club Social Gràcia
Club Social Gramenet
Club Social La Brúixola
Club Social La Ginesta
Club Social La Llum
Club Social La Muralla
Club Social La Xamba
Club Social Marianao
Club Social Mosaic
Club Social Nikosia
Club Social Pallars
Club Social Porta Oberta
Club Social Punt de Trobada
Club Social Suport Castellar
Club social Talma
Club Social Terres de l'Ebre
Club Social Tu Tries

○ **Projecte Xarxa Joves**

Xarxa Joves Barcelona

Xarxa Joves Barcelonés Nord

Xarxa Joves Ponent

○ **Serveis residencials**

Llar amb suport de Associació per la Salut Mental del Baix Llobregat Nord

Llar amb suport de l'Associació Ondara Sió

Llar residència Marejol d'AREP

Llar Supervisada per a la vida autònoma dirigit a persones amb trastorn mental d'AFEMHOS

Llars amb suport Marejol d'AREP

PSALL / PAPC d'Arep

PSALL de l'associació Salut Mental Ponent

Informe de demandes i necessitats

Nº informe: 2

Període: 13/3/2020 a 12/4/2020

PSALL de Salut Mental Catalunya Terres de Lleida

○ Serveis laborals

CET La Calaixera d'Arep

Servei d'Inserció Laboral DAU

SIOAS Arep

SPL Arep

SPL Bètula

SPL DAU

USAPS- CET laboratori DAU

○ Altres programes

Programa d'acompanyament integral de l'associació Salut Mental Ponent

KMK Ke M'expliKes d'AREP i Fundació Salut i Comunitat

Programa d'acompanyament integral de l'Associació Salut Mental Catalunya Porta Oberta

Programa d'acompanyament integral de Salut Mental La Noguera

Programa de Joves Actius d'El Turó

Programa de Voluntariat Activament de l'Associació Salut Mental Barcelonès Nord

Programa Joves de Salut Mental Ponent

Programa N. Alimentació de l'associació Salut Mental Ponent

Programa Respir (de Federació SMC i AIXEC SCCL)

Informe de demandes i necessitats

Nº informe: 2

Període: 13/3/2020 a12/4/2020

Projecte penitenciari de Federació SMC i Salut Mental Ponent

Servei d'Atenció Psicològica Associació per la Salut Mental del Baix
Llobregat Nord

Servei de Rehabilitació Comunitària SRC d'AREP